

ΟΡΓΑΝΩΣΟΥ ΣΤΗΝ
ΑΝΤΕΠΙΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

Αγώνες παντού για να ξηλώσουμε τα μνημόνια

ΑΝΤΕΠΙΘΕΣΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ

Να μην ζήσουμε σαν δούλοι

Τεύχος 8 (ειδική έκδοση 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση)
Περίοδος Β'

Τιμή: 0,50€

200 χρόνια από την ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ 200 χρόνια αγώνες

Εργατικά και
κοινωνικά δικαιώματα

σελ.3

Κατοχύρωση
εργασιακών
δικαιωμάτων

σελ.5

Εκπαιδευτικές
μεταρρυθμίσεις στο
ελληνικό κράτος

σελ.7

Με αφορμή τα 200 χρόνια από την ελληνική επανάσταση του 1821, η Αντεπίθεση Εργαζομένων στο τέλος της φετινής χρονιάς, αποφάσισε να εκδώσει ένα ειδικό τεύχος που θα καταπιαστεί με την εξέλιξη και κατοχύρωση βασικών δικαιωμάτων των εργατικών και λαϊκών μαζών.

Παραπονήσεις από την αστική ιστοριογραφία και το αστικό κράτος υπάρχουν αρκετές, με αποκορύφωμα την άποψη ότι οι Έλληνες διατηρούσαν κατά την οθωμανική αυτοκρατορία την εθνική τους συνείδηση και αυτή κατοχύρωσαν με την επανάσταση του 1821. Αναμφίβολα η κοινωνική, πολιτική, επίδραση από τα διεθνή γεγονότα

και επαναστάσεις (διαφωτισμός, Γαλλική επανάσταση του 1789, αμερικάνικη επανάσταση του 1783 κ.λπ.) επηρέασε και την επανάσταση του 1821. Οι συγκεκριμένες λοιπών παγκόσμιες κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις και η εποχή των αστικών επαναστάσεων (σε συνδυασμό με εσωτερικούς λόγους) καταδεικνύουν ότι και η ελληνική επανάσταση ήταν προϊόν της εποχής αυτής και ο χαρακτήρας της δεν μπορούσε παρά να είναι μονάχα αστικός (δηλαδή πέρα από την εθνική συνείδηση και τις ιδιαίτερες συνθήκες της περιοχής).

Βέβαια στην Ελλάδα δεν υπήρχε αξιόλογη καπιταλιστική παραγωγή (δεν υπήρχε πριν την επανά-

συνέχεια στην σελίδα 2...

Να οικοδομήσουμε την Αντεπίθεση Των Εργαζομένων

Η Αντεπίθεση των Εργαζομένων (Συνδικαλιστική Παράταξη της ΟΚΔΕ) είναι μια αντικαπιταλιστική Συνδικαλιστική Παράταξη στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Παρεμβαίνουμε στις τηλεπικοινωνίες, τον επισιτισμό - τουρισμό, το εμπόριο, την υγεία, την εκπαίδευση κ.α., καθώς και σε όλα τα ζητήματα που αφορούν το Εργατικό Κίνημα. Παλεύουμε για:

- Να μην πληρώσουμε εμείς οι εργαζόμενοι την κρίση, αλλά αυτοί που την δημιούργησαν.

- Να αναδεικνύουμε και να υπερασπίζουμε τα εργασιακά μας δικαιώματα και την εργασιακή μας αξιοπρέπεια απέναντι στην εργοδοτική αυθαιρεσία και το Νέο Σύστημα Εκμετάλλευσης που όλες οι μνημονιακές κυβερνήσεις επέβαλαν με αντεργατικούς νόμους.

- Την ανασυγκρότηση και ανασύνθεση του Εργατικού και Συνδικαλιστικού Κινήματος, που είναι απαραίτητος όρος για να ανατραπεί η βάρβαρη νεοφιλελεύθερη πολιτική και το μνημονιακό καθεστώς κυβερνήσεων, Ευρωπαϊκής Ένωσης και του κεφαλαίου, σε τελική ανάλυση το σάπιο και χρεοκοπημένο καπιταλιστικό σύστημα.

- Μια Κυβέρνηση των Εργαζομένων, που θα προβάλλει και θα επιβάλλει τα δικά μας συμφέροντα.

Προτείνουμε και έχουμε:

- Ένα Πρόγραμμα Σωτηρίας, σε αντικαπιταλιστική κατεύθυνση, που αποτελεί τη μόνη πραγματική λύση στη βάση των συμφερόντων της Εργατικής Τάξης

- Ένα Σχέδιο Αγώνων για την νικηφόρα έκβασή τους που βασίζεται στους παρακάτω άξονες:

- Να προετοιμάσουμε και να οργανώσουμε συλλογικά την αντίστασή μας, ανασυγκροτώντας ή δημιουργώντας Σωματεία, Επιτροπές, όργανα αυτο-οργάνωσης σε κάθε χώρο δουλειάς, σε κάθε κλάδο, σε κάθε γειτονιά.

- Να οικοδομήσουμε την ενότητα όλων των εργαζομένων (ντόπιων και μεταναστών) και την ενότητα του εργατικού κινήματος. Έχουμε ως κύριο σύνθημά μας: «Ενότητα στους Αγώνες, Αγώνας για την Ενότητα». Χωρίς αυτό τον πρωταρχικό όρο, είναι αδύνατη μια αντιμετώπιση της σημερινής διαλυτικής κατάστασης.

- Πρέπει να εναντιωθούμε ξεκάθαρα στην πολιτική της συνδικαλιστικής γραφειοκρατίας (αστικής και ρεφορμιστικής), που διαλύει, υπονομεύει, διασπά και προδίδει τα συμφέροντα και τους αγώνες μας.

- Πρέπει να δώσουμε μαζικούς, ταξικούς και αποφασιστικούς αγώνες, με διαδηλώσεις, απεργίες και καταλήψεις, με αυτοδιαχείριση, που είναι ο μόνος δρόμος για να έχουμε νίκες.

ΔΕΝ ΘΑ ΖΗΣΟΥΜΕ ΣΑΝ ΔΟΥΛΟΙ!
ΕΜΕΙΣ ΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΕΧΟΥΜΕ ΤΗ
ΔΥΝΑΜΗ ΝΑ ΤΑ ΚΑΤΑΦΕΡΟΥΜΕ!

...συνέχεια από την σελίδα 1

σταση του 1821 και το ελληνικό κράτος) και η επανάσταση δεν μπορούσε να συγκριθεί με τις άλλες αστικές επαναστάσεις της Δυτικής Ευρώπης. Οι λίγες οικονομίες που υπήρχαν (Ζαγοροχώρια, Αμπελάκια, Δημητσάνα) ή οι караβοκυραίοι των νησιών (Ύδρα, Σπέτσες, Ψαρά κ.λπ.) και οι έμποροι δεν μπορούσαν να ονομαστούν με την πλήρη έννοια αστική τάξη. Η αστική τάξη θα ολοκληρωθεί καθυστερημένα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη μετά την επανάσταση του 1821.

Η Αθήνα ως το 1850 ήταν ακόμα ένα μικρό χωριό και ο Πειραιάς ένα ακόμα πιο μικρό χωριουδάκι με ξύλινες παράγκες. Όσο για την ελληνική βιομηχανία μέχρι το 1860 δεν υπήρχε κάποια αξιόλογη κίνηση. Από εκεί και ύστερα θα αρχίσουν σιγά σιγά να συγκεντρώνονται βιομηχανικές και βιοτεχνικές επιχειρήσεις (το 1870 καταγράφονταν 28.400 εργαζόμενοι σε αυτές τις επιχειρήσεις). Εκείνη την περίοδο το προλεταριάτο αρχίζει να συγκεντρώνεται και να αποκτά σιγά σιγά ταξική συνείδηση. Μέχρι τότε υπήρχαν κάποια σκιρτήματα και υπήρχαν μερικές απεργίες, είναι γνωστό ότι το 1826 απέργησαν οι τυπογράφοι, μάλλον πρέπει να είναι η πρώτη απεργία που σημειώνεται στη χώρα. Το 1879 στη Σύρο (εκείνη την περίοδο η Σύρος συγκέντρωνε περίπου 2000 εργαζόμενους), θα καταγραφεί το πρώτο ίσως εργατικό σωματείο. Στη Σύρο ξεσπάει η πρώτη μεγάλη απεργία του ελληνικού προλεταριάτου, τον Φλεβάρη του 1789 ύστερα από μια τρίμηνη μάχη και αιματηρά επεισόδια. Έκτοτε θα ξεκινήσει μέχρι της αρχές του επόμενου αιώνα ένα κύμα απεργιών σε αρκετούς κλάδους και στα πρώτα μεγάλα για τα δεδομένα του ελληνικού καπιταλισμού αστικά κέντρα. Η εργατική τάξη θα κάνει τα πρώτα της βήματα, οι απεργίες αυτές είναι ο προάγγελος της εξέγερσης των καπνεργατών τον Μάη του 1936, της ένοπλης αντίστασης απέναντι στην παγκόσμια

αστική τάξη το 1942-1949 και της εξέγερσης του Πολυτεχνείου του 1973.

Την περίοδο του 1870 ταυτόχρονα σχεδόν με την γέννηση του προλεταριάτου και των αγώνων του εμφανίζονται και οι πρώτες σοσιαλιστικές ομάδες και έντυπα σε Αθήνα, Πάτρα, Κεφαλλονιά, Κέρκυρα και αλλού. Μάλλον το 1877 θα έχουμε και τον πρώτο σοσιαλιστικό όμιλο στην Πάτρα, επηρεασμένο κυρίως από τους αναρχικούς (Μπλανκί, Προυντόν, Μπακούνιν, Κροπότκιν), ο οποίος συνδέθηκε και με άλλες σοσιαλιστικές οργανώσεις στην Ευρώπη. Σε λίγο θα εμφανιστούν οργανώσεις σε Αθήνα, Αίγιο, Κεφαλονιά, στη Σύρο φυσικά, και θα έρθουν σε επαφή και με την Διεθνή. Πρωτοστάτες αυτών των κινήσεων είναι ο Πλ. Δρακούλης, Στ. Καλλέργης, Ρ. Χοΐδας κ.α. Το 1893 ο ουτοπικός σοσιαλιστικός σύλλογος του Καλλέργη θα οργανώσει, για πρώτη φορά, εκδήλωση για την Πρωτομαγιά στη στήλη του Ολυμπίου Διός. Το 1894 θα γιορταστεί ξανά με αιτήματα για το οχτάωρο, την Κυριακάτικη αργία και την ιατροφαρμακευτική περιθάλψη. Συγκεντρώθηκαν 2000 διαδηλωτές, με την επέμβαση του στρατού συνελήφθη ο Καλλέργης και αρκετοί ακόμα διαδηλωτές. Έτσι εμφανίστηκαν και οι πρώτες εργατικές οργανώσεις και πολιτικοί σχηματισμοί, που από τη γέννηση τους έδωσαν σημαντικούς αγώνες. Για τους εργαζόμενους, την νεολαία και τα φτωχά λαϊκά στρώματα αυτή είναι η ελληνική ιστορία, η ιστορία της εργατικής τάξης.

Η επιτροπή «Ελλάδα 2021» που έστησε ο Μητσοτάκης αποκρύπτει την αλήθεια και επαναλαμβάνει τους γνωστούς «μύθους του ελληνικού γένους». Το φύλλο αυτό της ΑτΕ θα αποκαλύψει με την γέννηση της επανάστασης του 1821 και την γέννηση της εργατικής τάξης, τους αγώνες τους που έδωσαν μέσα στο ελληνικό κράτος, και τα δικαιώματα που κέρδισαν/κατοχύρωσαν.

Εργατικά και κοινωνικά δικαιώματα

200 χρόνια μετά, η ελληνική αστική επανάσταση παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανολοκλήρωτη ως προς τα αστικοδημοκρατικά της καθήκοντα, δηλαδή ως προς την θεμελίωση, σταθεροποίηση και διεύρυνση των αστικοδημοκρατικών ελευθεριών και δικαιωμάτων. Η όποια ολοκλήρωση «αποφασίστηκε» από τις εκάστοτε κυβερνήσεις με μεγάλη χρονική καθυστέρηση, τοιγκούνικο και υποκριτικό τρόπο και μόνο κάτω από την πίεση-διεκδίκηση των εργατικών και λαϊκών μαζών. Εφοπλιστές, έμποροι, τραπεζίτες, τοκογλύφοι-δανειστές, ντόπιοι και ξένοι, μεγάλοι καπιταλιστές-εργοδότες, με το κράτος και τις κυβερνήσεις τους, αν και όταν αναγκάζονται να θεσμοθετήσουν οποιοδήποτε δικαίωμα, φροντίζουν να το περιορίσουν όσο γίνεται περισσότερο.

Από τα 200 χρόνια, το πολύ για 10-20 χρόνια, η συντριπτική πλειοψηφία της κοινωνίας, οι εργαζόμενοι και τα λαϊκά στρώματα «έφαγαν γλυκό ψωμί» στην πόλη ή στο χωριό, γιατί είχαν κατακτήσει βασικά δικαιώματα και ελευθερίες. Αυτό έγινε μόνο μετά την εξέγερση του Πολυτεχνείου, τους δυναμικούς αγώνες της Μεταπολίτευσης, και κυρίως, στην δεκαετία του 1980. Οι όποιες κατακτήσεις και τα όποια δικαιώματα κερδήθηκαν με αγώνες, ιδρώτα και αίμα. Πολύ γρήγορα, από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, όλα αυτά τα δικαιώματα στοχοποιούνται και ξηλώνονται συστηματικά από τις νεοφιλελεύθερες-εκσυγχρονιστικές κυβερνήσεις και, πολύ περισσότερο, από τις Μνημονιακές κυβερνήσεις, από το 2010 έως και σήμερα.

Τα εργατικά δικαιώματα περιλαμβάνουν: (α) τους όρους διαπραγμάτευσης, πώλησης και αγοράς της εργατικής δύναμης (αμοιβές, επιδόματα, προσαυξήσεις κ.λπ.), τις μορφές οργάνωσης της εργασίας, τη διάρκειά της, τις μορφές της, τις συνθήκες εργασίας, την ασφάλιση των εργαζομένων (σύνταξη, υγεία, πρόνοια). (β) το δικαίωμα στην οργάνωση και διεκδίκηση, ιδίως το δικαίωμα στη δημιουργία σωματείων-συνδικάτων και στην απεργία και (γ) μια σειρά άλλων δικαιωμάτων.

Αναμφίβολα, τα λεγόμενα εργατι-

κά δικαιώματα αποτελούν την καρδιά όλων των δικαιωμάτων και ελευθεριών (ατομικών, οικονομικών, πολιτιστικών, κοινωνικών, συνδικαλιστικών, πολιτικών, δημοκρατικών κ.α.). Τα εργατικά δικαιώματα αποτελούν την βάση πάνω στην οποία αναπτύχθηκαν και κατακτήθηκαν: Α) όλα τα άλλα δικαιώματα. Η «Ελευθερία, Ισότητα και Αδελφότητα», ήταν βασικές αρχές και στόχοι κάθε αστικής επανάστασης που συνέβη εδώ και περίπου 223 χρόνια στην παγκόσμια ιστορία. Δικαίωμα στη ζωή, ελευθερία στην έκφραση, ισότητα των φύλων. Δικαίωμα στην εργασία, στην υγεία, στην εκπαίδευση, στην τροφή, στην στέγη, στον πολιτισμό, στο εκλέγειν και εκλέγεσθαι κ.ά. Όλα αυτά δεν υπήρχαν πάντα, δεν υπάρχουν παντού σήμερα, δεν ήταν και δεν είναι αυτονόητα, αν και θα έπρεπε να είναι, τόσο στη χώρα μας, όσο και παγκόσμια. Β) το όποιο «Κράτος Πρόνοιας» ή «Κοινωνικό Κράτος» (Δημόσια συστήματα, ασφαλιστικά, υγείας, παιδείας, κοινωνικών υπηρεσιών ή αγαθών, όπως ηλεκτρισμού, νερού, συγκοινωνιών, κοινόχρηστων χώρων κ.α.). Γ) η όποια «Κοινωνική Προστασία» των πιο αδύναμων (παιδιά, ανάπηροι, γυναίκες, ασθενείς, μετανάστες, ηλικιωμένοι, ανασφάλιστοι, φτωχοί κ.α.). Εξέλιξη-κατάκτηση που αποτελεί και τον αντιπροσωπευτικότερο δείκτη εξανθρωπισμού μιας κοινωνίας. Αποτελεί τη μεγαλύτερη κατάκτηση των ανθρωπίνων κοινωνιών, αλλά και μια έμπρακτη αναγνώριση ότι οι εργαζόμενοι χρειάζονται την «Κοινωνική Προστασία της Εργασίας», γιατί δεν είναι ίσοι με τους εργοδότες τους.

Στα στενά πλαίσια αυτού του άρθρου και προς μια στοιχειώδη απόδειξη του ισχυρισμού για τον ανολοκλήρωτο χαρακτήρα της ελληνικής αστικοδημοκρατικής επανάστασης, θα μείνουμε σε ένα μόνο θέμα. Στην εξέλιξη του δικαιώματος στην απεργία. Από τις αρχές θεσμοθέτησης Ποινικού ή Αστικού Κώδικα, (1822-1823) έως και σήμερα, υπάρχουν πολλά άρθρα και διατάξεις που οδηγούν στη δυνατότητα ποινικοποίησης της απεργίας. Με τον νόμο 281/1914 αναγνωρίζεται για πρώτη φορά, στον όποιο βαθ-

μό, το δικαίωμα στην απεργία, μόνο για τα Σωματεία του ιδιωτικού τομέα. Από τα τέλη του 1920, αρχές του 1930, επιβάλλονται νόμοι για τον ιδιωτικό τομέα που περιορίζουν το δικαίωμα αυτό, είτε με την «υποχρεωτική διαιτησία», είτε με δικαστική απόφαση για το αν είναι νόμιμη ή παράνομη απεργία σε επιχειρήσεις που είναι «σημαντικές για τη ζωή» (!). Φυσικά, στο δημόσιο απαγορεύεται ρητά και με νόμους, ιδίως μετά το 1931 (Ν.4879), τόσο η απεργία, όσο και η λευκή απεργία (αποχή). Με τους νόμους 3239/1955 και 330/1976, όλο αυτό το καθεστώς ουσιαστικής παρεμπόδισης ή απαγόρευσης απεργιών στον ιδιωτικό τομέα «ανανεωνόταν». Σε όλη αυτή την περίοδο, σε καταστάσεις πολεμικές, πραξικοπημάτων, στρατιωτικών δικτατοριών, υπήρχε και τυπική απαγόρευση των απεργιών. Μόνο μετά το 1982 και τον Νόμο 1264, καταργήθηκαν οι «υποχρεωτικές διαιτησίες» και επιτράπηκε η απεργία για τους Δημόσιους Υπαλλήλους, διατηρώντας κάποιους τρόπους παρεμπόδισής της, με προϋποθέσεις νομιμότητας αυτής (τρόπος απόφασης ή ψηφοφορίας, χρόνος προειδοποίησης εργοδότη, προσωπικό ασφαλείας) που ίσχυαν και για ιδιωτικές επιχειρήσεις-τομείς «ζωτικής σημασίας». Σήμερα, ακριβώς 200 χρόνια μετά την ελληνική αστική επανάσταση, ο νόμος Χατζηδάκη (4808/2021) προσπαθεί να μας πισωγυρίσει σε ένα καθεστώς ουσιαστικής παρεμπόδισης ή απαγόρευσης της απεργίας, με ό,τι αυτό συνεπάγεται, πατώντας στην τεράστια ανεργία, στην υποαπασχόληση-ελαστική εργασία, στη φτώχεια, στην ανασφάλεια, στη σύγχυση και στον αποπροσανατολισμό.

Δικαιώματα, ελευθέρια και σύνταγμα στην επαναστατημένη Ελλάδα

Ενα σημαντικό ζήτημα που τέθηκε στη διάρκεια της Επανάστασης του 1821, ήταν η μορφή του πολιτεύματος καθώς και η ύπαρξη Συντάγματος. Λόγω των ταξικών διαφοροποιήσεων και εντάσεων, το θέμα αυτό έλαβε τεράστιες διαστάσεις. Οι Κοτζαμπάσηδες και οι ολιγαρχικοί του Μωριά προσπάθησαν να υπαρπάξουν την εξουσία τον Μάρτη του 1821 ως αυτόκλητοι ηγεμόνες όλων των Ελλήνων. Φυσικά αυτό θα γινόταν εν αγνοία της Φιλικής Εταιρείας.

Η δυσaráεσκια των προοδευτικών στοιχείων της Επανάστασης δεν άργησε να εκδηλωθεί. Οι Φιλικοί δεν δέχτηκαν την αυταρχική απόπειρα επιβολής των ολιγαρχικών ως τη μόνη εξουσία, δίχως τη σύμφωνη γνώμη των φτωχών λαϊκών στρωμάτων. Έτσι, από κοινού με τον Υψηλάντη συγκάλεσαν Εθνική Συνέλευση. Οι ολιγαρχικοί τους χαρακτήρισαν ως ανθελληνική οργάνωση, εμπνευσμένη από τους Γιακωβίνους και τη Γαλλική Επανάσταση.

Η Γενική Εθνική Συνέλευση συνήλθε στις 20 Δεκεμβρίου του 1821 στην Πιάδα. Φιλικοί, Κοτζαμπάσηδες, Κουντουριωταίοι και Φαναριώτες ξεκίνησαν τις συζητήσεις στις 22 Δεκεμβρη. Στο μεταξύ, η Πελοποννησιακή Γερουσία δημιούργησε πολίτευμα για τον εαυτό της. Η Εθνοσυνέλευση λίγο έλειψε να διαλυθεί εξαιτίας των σφοδρών συγκρούσεων στο εσωτερικό της.

Το νέο πολίτευμα που ψηφίστηκε ήταν βασισμένο σε δημοκρατικές αρχές. Οι σημαντικότερες διατάξεις που ψηφίστηκαν στην Εθνοσυνέλευση ήταν η διάκριση των εξουσιών, η ισότητα των πολιτών και η ανεξιθρησκεία. Τέλος, μία από τις σημαντικότερες διατάξεις ήταν ο χαρακτηρισμός όλων των κατασχεθέντων τουρκικών αγροκτημάτων ως εθνικές γαίες.

Η περίοδος που ακολούθησε την Α' Εθνοσυνέλευση χαρακτηρίστηκε από συγκρούσεις μεταξύ των κοινωνικών δυνάμεων της Επανάστασης. Ο πόλεμος συμφερόντων οδήγησε στη δημιουργία τριών κομμάτων. Το ένα ήταν το στρατιωτικό, το άλλο των κοτζα-

μπάσηδων και τελευταίο των Νησιωτών. Η έντονη διαμάχη στην πολιτική σκηνή οδήγησε την κεντρική διοίκηση να καλέσει Δεύτερη Εθνοσυνέλευση.

Στις 29 Μάρτη 1823 ξεκίνησαν οι διεργασίες της Β' Εθνοσυνέλευσης στο Άστρος. Η πιο σημαντική τροπολογία στο Σύνταγμα ήταν η κατάργηση του θεσμού της αρχιστρατηγίας και η ανάθεση της διοίκησης του Αγώνα στο Εκτελεστικό Σώμα. Ωστόσο, η ανυποχώρητη διαμάχη μεταξύ των στρατοπέδων που είχε δημιουργηθεί οδήγησε στη διεξαγωγή εμφυλίων πολέμων που διήρκεσαν 3 χρόνια (1823-1825).

Οι πληγές που άφησε πίσω του ο εμφύλιος έπρεπε να διευθετηθούν μέσα από νέα Εθνοσυνέλευση, και έτσι πραγματοποιήθηκε τον Μάρτιο του 1827 στην Τροιζήνα. Για ακόμη μία φορά επικράτησαν οι δημοκρατικές αρχές και οι ολιγαρχικοί δυσάρεστηθηκαν από αυτό το γεγονός. Καθιερώθηκαν αλλαγές ως προς το εμπορικό και το αστικό δίκαιο αλλά και εν γένει το δίκαιο θα διατυπωθεί με βάση το γαλλική νομοθεσία. Παράλληλα, ο Ιωάννης Καποδίστριας ψηφίστηκε ο πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας. Λόγω όμως του ρωσικού, απολυταρχικού μοντέλου διακυβέρνησης, ανέστειλε το Σύνταγμα της Τροιζήνας και κυβέρνησε δικτατορικά την επαναστατημένη Ελλάδα, ικανοποιώντας τα συμφέροντα κυρίως των προεστών και του ανώτερου κλήρου.

Στα χρόνια που ακολούθησαν και μετά τη δολοφονία του Καποδίστρια και την έλευση του Όθωνα το 1833 δεν υπήρχε Σύνταγμα. Η οικονομική κρίση του 1843 οδήγησε την Ελλάδα σε πτώχευση. Σε συνδυασμό με την λαϊκή δυσάρεσκια από την αυταρχική πολιτική της μοναρχίας και τα αντιμοναρχικά αισθήματα που έτρεφαν τα φτωχά λαϊκά στρώματα οδήγησαν στον ανυποχώρητο αγώνα των μαζών για καθιέρωση Συντάγματος και την απόκτηση ελευθεριών, όπως αυτή του τύπου και της έκφρασης. Έτσι, ο Όθωνας αναγκάστηκε να συγκαλέσει Εθνοσυνέλευση που διήρκεσε από τον Νοέμβρη του 1843 μέχρι τον Μάιο του

1844 και τελικά ψήφισε Σύνταγμα.

Μπορεί το Σύνταγμα που ψηφίστηκε να ήταν συντηρητικό και να μην έφερε εκθεμελιωτική πολιτική αλλαγή. Ωστόσο, επικυρώθηκαν σημαντικές διατάξεις για τα δημοκρατικά δικαιώματα. Από τις πιο σημαντικές παραμέτρους ήταν η ισονομία, η εγγύηση της ατομικής ελευθερίας, η ελευθερία του τύπου και το δικαίωμα του συνέρχεσθε και συνεταιρίζεσθαι. Τέλος, σημαντικό βήμα αποτέλεσε η μη αναγνώριση της δουλείας στην Ελλάδα.

Με την επέκταση των ορίων του ελληνικού κράτους και την αργόσυρτη βιομηχανοποίηση της χώρας, σημειώνεται μαζική μετακίνηση από την ύπαιθρο στην πόλη για τις επόμενες δεκαετίες. Έτσι άρχισε να υπάρχει και μια σειρά διεκδικήσεων για δημοκρατικά δικαιώματα και ελευθερίες.

Το 1912 απαγορεύτηκε η εργασία σε παιδιά κάτω των 12 ετών και η προστασία των εγκύων εργατριών. Αποτέλεσμα των αγώνων της περιόδου ήταν οι ώρες και για τους 2 να πέσουν στις 10 κατά μέσο όρο. Βέβαια τα δικαιώματα των γυναικών σε καμία περίπτωση δεν ήταν ίσα με των αντρών. Εμπνευσμένες από την Οκτωβριανή Επανάσταση στη Ρωσία το 1917, οι Ελληνίδες άρχισαν να οργανώνονται και να διεκδικούν τα δικαιώματά τους και μόλις το 1952 κατέκτησαν το δικαίωμα ψήφου.

Συνοψίζοντας, η καθιέρωση του Ελληνικού Συντάγματος αλλά και οι κατακτήσεις δικαιωμάτων και ελευθεριών ήρθαν καθυστερημένα στην Ελλάδα σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης. Κάποια στοιχεία υπάρχουν ακόμα στη νομοθεσία σήμερα, που με την επικράτηση του νεοφιλελευθερισμού ξηλώνονται το ένα μετά το άλλο.

Κατοχύρωση και εξέλιξη βασικών εργασιακών δικαιωμάτων

Ολα τα εργασιακά δικαιώματα και παροχές έχουν τη ρίζα τους στους αιματηρούς αγώνες των εργαζομένων. Οι μεγαλύτερες διεκδικήσεις προκύπτουν με την ανάπτυξη της εργατικής τάξης και του συνδικαλιστικού κινήματος από τα τέλη του 19ου αιώνα, ψήγματα όμως που προμηνύουν την κατοχύρωση τους μπορούμε να δούμε και από τα γεννοφάσκια της δημιουργίας του ελληνικού κράτους.

Χαρακτηριστικό είναι ότι η πρώτη αναφορά για το «δώρο του Πάσχα» γίνεται σ' ένα έγγραφο που απευθύνουν προς το «Μινιστέριο» (Υπουργείο της Οικονομίας) οι εργάτες του Τυπογραφείου της Διοίκησης την 1η Απριλίου 1822. Οι εργαζόμενοι ζητούν εγγράφως επιπλέον αμοιβή για τις γιορτές.

Η κατοχύρωση βασικών εργατικών δικαιωμάτων (μισθός, δώρα και επιδόματα κ.τ.λ.) θα έρθει αργότερα με την ανάπτυξη του εργατικού και συνδικαλιστικού κινήματος στην Ελλάδα.

Η ανάπτυξη της οικονομίας και της βιομηχανίας από το 1880 και έπειτα δεν επιφέρει καμία αλλαγή στις άθλιες συνθήκες εργασίας, στην παιδική εργασία, στη 12-16ωρη εργασία με αντάλλαγμα ένα ξεροκόμματο. Οι εργοδοτικές αυθαιρεσίες θα επιταχύνουν την ως τότε καθυστερημένη ανάπτυξη και συσπείρωση του εργατικού κινήματος και των συνδικάτων.

Τα πρώτα προστατευτικά νομοθετικά μέτρα, απόρροια διεκδικήσεων, ελήφθησαν από το 1882 και αφορούσαν, κυρίως, τους εργάτες ορυχείων. Με Βασιλικό Διάταγμα ιδρύθηκε το πρώτο ταμείο περίθαλψης για τους μεταλλωρύχους. Το 1909 ψηφίζεται ο Νόμος 3455, ο οποίος καθιερώνει την Κυριακή αργία. Από το 1910 και μετά θα αρχίσει να υπάρχει εργατική νομοθεσία η οποία θα

αφορά όλους τους κλάδους σχετικά με εργατικά ατυχήματα. Ένα χρόνο αργότερα θα καθιερωθεί ο νόμος «Περί υγιεινής και ασφαλείας των εργατών και περί ωρών εργασίας».

Η συνδικαλιστική δράση και η θεσμική κατοχύρωση της μείωσης των εργασιμων ωρών φέρουν τα πρώτα σημαντικά αποτελέσματα. Από το 1914 έως το 1920 μειώνεται σταδιακά κατά δύο ώρες ο χρόνος εργασίας, ενώ το 1920 καθιερώνεται η οχτάωρη εργασία σε μια σειρά από κλάδους επαγγελματιών (οικοδόμους, μεταλλωρύχους Λαυρίου, ναυτικούς, φορτοεκφορτωτές κ.ά.) Επίσης, θεσμοθετείται ειδική προστατευτική νομοθεσία που απαγορεύει την εργασία για παιδιά κάτω των 12 ετών και σε γυναίκες εγκύους (τέσσερις εβδομάδες πριν και 3-4 εβδομάδες μετά τον τοκετό). Το 1914 ψηφίζεται ο Νόμος «Περί ευθύνης προς αποζημίωσιν των εξ ατυχήματος παθόντων εργατών και υπαλλήλων» καθώς επίσης και ο Νόμος «Περί σωματείων», ο οποίος κατοχυρώνει το δικαίωμα του «συνεταιρίζεσθαι» για τους εργάτες απαγορεύοντας τη συμμετοχή της εργοδοσίας σε αυτά.

Αδιαμφισβήτητα τα χρόνια 1918-1923, είναι μια περίοδος μεγάλων αγώνων για τη νεαρή ελληνική εργατική τάξη που θα βάλει ισχυρά θεμέλια τόσο στα αιτήματα των εργατών, όσο και στην μετέπειτα κατοχύρωση κομβικών δικαιωμάτων. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, ότι τα ήδη (έστω και πρωτόλεια) κατοχυρωμένα εργατικά δικαιώματα που εξασφαλίστηκαν ως ένα βαθμό με το σύνταγμα του 1911 και κερδίζονταν μέρα με τη μέρα από εργατικούς αγώνες, κινδύνευαν εξαιτίας των κοινωνικο-οικονομικών εξελίξεων (Μικρασιατική καταστροφή και προσφυγική κρίση, μεσοπόλεμος, δικτατορίες κ.τ.λ.).

Μέσα σε αυτή τη δίνη της ταξικής πάλης και των εργατικών διεκδικήσεων διαμορφώνεται η έννοια και η εξέλιξη του μισθού. Πέρα από την καταβολή ενός σταθερού ποσού (που σε καμία περίπτωση βέβαια δεν αντικατοπτρίζει τις ανάγκες αλλά ούτε και την παραγωγικότητα των εργαζομένων) αρχίζουν και σχη-

ματίζονται τα επιδόματα που θα αποτελέσουν κομμάτι του συμφωνημένου μισθού ενός εργαζόμενου. Η επιπλέον αμοιβή στις εορτές των Χριστουγέννων και του Πάσχα η οποία είχε ύστερα από την επανάσταση του 1821 ένα εθιμοτυπικό/εθελοντικό χαρακτήρα θα αποτελέσει βασικό αίτημα του συνδικαλιστικού κινήματος πλάι σε καίρια αιτήματα όπως αύξηση μισθών, απαγόρευση απολύσεων σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, αποζημιώσεις εργατικών ατυχημάτων και κοινωνική ασφάλιση.

Στις 6 Δεκεμβρίου 1925, σε συνέχεια της μαζικότερης απεργίας του Μαρτίου σε ολόκληρο τον δημόσιο τομέα (με πρωτεργάτες τους σιδηροδρομικούς υπαλλήλους) διατυπώθηκε -για πρώτη φορά- το αίτημα για τον 13ο μισθό, εν όψει εκείνων των Χριστουγέννων ως επικουρικό αίτημα για την συνολική αύξηση των μισθών που διεκδικούσαν. Εκείνη τη χρονιά, ύστερα από την αποτυχία της κυβέρνησης Μιχαλακοπούλου να διαχειριστεί την κατάσταση, η δικτατορία του Πάγκαλου αναγκάζεται να δώσει τον 13ο μισθό σε σιδηροδρομικούς και οι τροχιοδρομικούς.

Οι εργοδότες παρά την απουσία σαφούς νομοθεσίας αναγκάζονται να μπουν σε αυτή τη διαδικασία (χορήγηση επιπλέον αμοιβής τα Χριστούγεννα και το Πάσχα) με σκοπό να κατευνάσουν την οργή και να αποφύγουν πιθανές απεργίες και αγώνες με αίτημα την αύξηση των μισθών. Το «δώρο Χριστουγέννων» καθιερώθηκε με νόμο πολύ αργότερα το 1951 όπου οι υπουργοί Οικονομικών και Εργασίας «δύνανται, δια κοινών αποφάσεων, να προσδιορίζουν εκτάκτως οικονομικές ενισχύσεις κατά τις εορτές των Χριστουγέννων και Πάσχα εις χρήμα ή εις είδος». Η θεσμοθέτηση του 13ου/14ου μισθού ως αναπόσπαστου επιδόματος και κομμάτι του μισθού όπως το γνωρίζουμε σήμερα θα λάβει χώρα ακόμα πιο μετά, το 1980.

Σήμερα, βασικά εργατικά δικαιώματα χτυπιούνται ανελέητα από τη ΝΔ και ολόκληρο τον μνημονιακό συρφετό. Η προσπάθεια κατάργησης των επιδομάτων είναι κομμάτι της συνολικής επίθεσης που εξαπολύουν σε ολόκληρη την έννοια του μισθού, των εργασιακών ακόμα και των κοινωνικών σχέσεων.

Το αγροτικό ζήτημα

Την επανάσταση του 1821 και την ίδρυση του ελληνικού κράτους συνοδεύει η προσπάθεια επίλυσης του αγροτικού ζητήματος. Η ιστορία του ελλ. κράτους έως τις αρχές του 20ου αιώνα μπορεί να συνοψιστεί σε δύο μεγάλα προβλήματα: α) το θέμα των εθνικών γαιών που κυριάρχησε στις γαιοκτητικές σχέσεις μεταξύ 1828-1871 και β) το ζήτημα των τσιφλικιών που κυριάρχησε την περίοδο 1881-1922.

Εθνικές γαίες και πρώτη αγροτική μεταρρύθμιση

Σύμφωνα με το καθεστώς που επικρατούσε επί οθωμανικής αυτοκρατορίας, η γη ανήκε στον Αλλάχ και ο Σουλτάνος είχε την ψιλή κυριότητα. Ο καλλιεργητής (αγρότης), είχε μόνο το δικαίωμα της νομής (της κατοχής και κληρονομικής μεταβίβασης). Υπήρχαν δύο εξαιρέσεις: α) οι φυτείες, όπου ο καλλιεργητής είχε δικαίωμα να διατηρεί στην ιδιοκτησία του τις καλλιέργειες και β) τα βακούφια, τα οποία παρέμεναν στην ιδιοκτησία ευαγών ιδρυμάτων (είτε μουσουλμανικών είτε χριστιανικών).

Την επαύριον της επανάστασης έπρεπε να δοθεί λύση στο ζήτημα της ιδιοκτησίας της γης που βρέθηκε στα χέρια του ελληνικού κράτους μαζί με την ανεξαρτησία του. Διαμορφώθηκαν τρεις «κατηγορίες» γαιών:

1. Τα εδάφη τα οποία προηγουμένως καλλιεργούνταν από μουσουλμάνους περνούν τώρα στην ιδιοκτησία του ελληνικού κράτους (οι λεγόμενες εθνικές γαίες) και χρησιμοποιούνται αρχικά ως υποθήκες για τη σύναψη δανείων από το εξωτερικό για τη χρηματοδότηση του πολέμου.

2. Η γη που άνηκε πριν την επανάσταση σε Έλληνες με κληρονομήσιμο και μεταβιβάσιμο δικαίωμα, αναγνωρίζεται ως πλήρης ιδιοκτησία τους ενώ όσες εκτάσεις ήταν υπό την κατοχή της ορθόδοξης εκκλησίας της παραχωρήθηκαν ως ιδιοκτησία.

3. Όλες οι υπόλοιπες εκτάσεις θεωρήθηκαν ιδιοκτησίες των κατόχων τους. Όσοι έφυγαν και επέστρεψαν στην Οθωμανική αυτοκρατορία πούλησαν τη γη τους σε πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού και έτσι δημιουργήθηκαν οι πρώτες μεγάλες ιδιοκτησίες.

Οι εθνικές γαίες ήταν ένα κρίσιμο ζή-

τημα, που προέκυψε αμέσως μετά την απελευθέρωση της χώρας. Το ελληνικό κράτος προτίμησε - αντί να παραχωρήσει τις εκτάσεις αυτές στους γαιοκτήμονες ή να τις διανείμει δωρεάν στους ακτήμονες καλλιεργητές - να τις κρατήσει για δικό του λογαριασμό ενσωματώνοντάς τις στη περιουσία του Δημοσίου. Έτσι, στις αρχές της δεκαετίας του 1830 εμφανίζεται ως ο μεγαλύτερος γαιοκτήμονας του ελληνικού χώρου.

Σε όλο το διάστημα από το 1830 έως το 1871 το 90% των κρατικών εσόδων προέρχονταν από την φορολογία του αγροτικού τομέα. Στην ίδια περίοδο έγιναν μηδενικές μεταρρυθμίσεις στον αγροτικό χώρο.

Τα πράγματα αλλάζουν με την αύξηση της ζήτησης της κορινθιακής σταφίδας που εκείνη την περίοδο αποτελούσε κατά βάση το μοναδικό εξαγωγικό προϊόν της χώρας. Έτσι ήταν αναγκαία η επέκταση των ειδών υπαρχουσών καλλιεργειών. Όμως το μοντέλο ανάπτυξης της σταφιδικής οικονομίας, που βασιζόταν στην ενοικίαση εθνικών γαιών, είχε πλέον φθάσει στα όριά του και η υπέρβασή του ήταν αναγκαία. Η μόνη δυνατή λύση ήταν η μετατροπή της δημόσιας γης σε ατομική ιδιοκτησία. Αυτό είχε επιδιωχθεί το 1835 με τον νόμο «περί προικοδοτήσεως των ελληνικών οικογενειών» όμως προσέκρουσε αφενός πάνω στην εξαντλητική φτώχεια του ελληνικού πληθυσμού (οι τιμές που είχαν τεθεί για τις γαίες ήταν πολύ υψηλές) και αφετέρου στο γεγονός ότι οι αγρότες δεν είχαν κανένα λόγο να πληρώσουν για να αποκτήσουν τίτλους σε γαίες των οποίων διεκδικούσαν την χρησιμότητα. Εν τέλει, η ιδιοκτησία των καλλιεργειών κατοχυρώνεται νομικά και η κυβέρνηση υπό τον Κουμουνδούρο επεμβαίνει πραγματοποιώντας την πρώτη αγροτική μεταρρύθμιση στις 25/03 του 1871, η οποία ολοκληρώθηκε το 1911 (διανεμήθηκαν 2.650.000 στρέμματα σε 357.217 κλήρους).

Η μεταρρύθμιση, με τον τρόπο που εφαρμόστηκε, έδωσε την ευκαιρία στους μεγαλογαιοκτήμονες να αυξήσουν τις περιουσίες τους αγοράζοντας εκτάσεις από καταχρεωμένους αγρότες, οι οποίοι δεν μπορούσαν να εξοφλήσουν την αποζημίωση. Δεν είναι υπερβολή αν πούμε ότι οι αγρότες βρέθηκαν σε δυσχερέστερη θέση από ό,τι υπήρξαν στο καθεστώς της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας.

Β' αγροτική μεταρρύθμιση

Όταν η Θεσσαλία προσαρτήθηκε στην Ελλάδα το 1881, τα τσιφλίκια των Τούρκων αγοράστηκαν από πλούσιους Έλληνες του εξωτερικού. Στην νέα κατάσταση που διαμορφώθηκε οι Έλληνες τσιφλικάδες έγιναν ατομικοί ιδιοκτήτες της γης ενώ οι κολίγοι αναγκάζονταν να δώσουν τη μισή παραγωγή τους, κάτι που τους μείωνε σε δουλοπάροικους. Υπό αυτές τις συνθήκες, δεν ήταν λίγοι αυτοί που διεκδικούσαν μαχητικά πια την επαναφορά των πραγμάτων στο προηγούμενο καθεστώς, ενώ έθεταν και θέμα απαλλοτριώσεων.

Οι τελευταίες εξελίξεις, οδηγούν στον ξεσηκωμό των αγροτών στη Θεσσαλία και την εξέγερση του Κιελέρ το 1910, γεγονός ιστορικής σημασίας για τα οποία άνοιξε τον δρόμο η ηγετική φυσιογνωμία του σοσιαλιστή Μαρίνου Αντύπα ο οποίος δολοφονήθηκε από τους τσιφλικάδες το 1907. Μετά την δολοφονία του Αντύπα οι κολίγοι άρχισαν πλέον να σηκώνουν κεφάλι και να αμφισβητούν ανοιχτά την υπάρχουσα κατάσταση παίρνοντας τα όπλα εναντίον των τσιφλικάδων. Η εξέγερση κέρδισε τη συμπάθεια του ελληνικού λαού, εντείνοντας τις πιέσεις για επίλυση του ζητήματος και φουντώνοντας το αγροτικό κίνημα σε ολόκληρη τη χώρα.

Στις εκλογές της 1910 οι αγρότες στήριξαν το κόμμα των «Φιλελευθέρων» του Ελ. Βενιζέλου, που με νόμους που ψήφισε το 1911 έδωσε μια προσωρινή λύση, με τη διανομή ορισμένων τσιφλικιών σε ακτήμονες. Το 1917 εξαγγέλλει την αγροτική μεταρρύθμιση με σκοπό την απαλλοτρίωση των τσιφλικιών. Τελικά, το αγροτικό ζήτημα ρυθμίστηκε συνολικά μετά το 1923, όταν αναδιανεμήθηκε το 68% των καλλιεργήσιμων εκτάσεων της Θεσσαλίας, κάτω από τις πιέσεις του προσφυγικού ζητήματος.

Οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις στο ελληνικό κράτος

Η εκπαίδευση στο νέο ελληνικό κράτος ουσιαστικά θεμελιώνεται από το μηδέν. Η βαυαρική διοίκηση για την εκπαίδευση έχει σαν πρότυπο ένα μίγμα του βαυαρικού και γαλλικού συστήματος, που περιλάμβανε το Δημοτικό, το Ελληνικό και το Γυμνάσιο. Το βασιλικό διάταγμα του 1834 προβλέπει την ίδρυση Δημοτικών με τη συμμετοχή των δήμων, αναγνωρίζοντας έτσι την ανάγκη να δοθεί στα λαϊκά στρώματα μια βασική μόρφωση. Επίσης καθιερώθηκε η υποχρεωτική εκπαίδευση για επτά χρόνια (από τα 5 χρόνια μέχρι τα 12). Βέβαια η υποχρεωτική εκπαίδευση δεν εφαρμόστηκε για την πλειοψηφία των παιδιών των λαϊκών στρωμάτων, καθώς δεν ιδρύθηκαν τα απαραίτητα σχολεία.

Η Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση διαιρείται σε δύο κύκλους, το Ελληνικό και το Γυμνάσιο, και προοριζόταν για τα ανώτερα στρώματα. Το Πανεπιστήμιο Αθηνών, που για πολλά χρόνια θα είναι και το μοναδικό ελληνόφωνο ανώτατο ίδρυμα, θα ιδρυθεί το 1837 και θα φοιτά σε αυτό μεγάλος αριθμός φοιτητών από τις ελληνικές κοινότητες του εξωτερικού. Η γλώσσα και στις τρεις βαθμίδες ήταν η αρχαία ελληνική. Το περιεχόμενο της εκπαίδευσης ήταν ο κλασικισμός και η λατρεία της αρχαίας Ελλάδας.

Η πρώτη αστική μεταρρύθμιση θα επιχειρηθεί το 1899 με τα νομοσχέδια του Αθανάσιου Ευταξία. Η μεταρρύθμιση θεωρεί ότι η κοινωνία χωρίζεται σε τρεις τάξεις την εργαζόμενη τάξη, τη μεσαία και την ανώτερη. Για την κατώτερη τάξη υπάρχει το Δημοτικό, για την ανώτερη το Γυμνάσιο και για τη μεσαία οι κατώτερες τάξεις του Γυμνασίου. Γίνεται κριτική στην κατάσταση της εκπαίδευσης, ότι παρουσιάζει «οικτρή εικόνα» και παράγει πλήθος ανέργων, θεσιθήρων κ.ά.. Άρα η εκπαίδευση πρέπει να συνδέεται με την αναπτυσσόμενη οικονομία και να εξασφαλίζει την ειδίκευση του εργατικού δυναμικού. Επίσης γίνεται κριτική στον κλασικισμό και εισάγονται πρακτικά μαθήματα στο Δημοτικό, ενώ ιδρύονται εμπορικές και τεχνικές σχολές. Έχει προηγηθεί η ήττα στον πόλεμο του 1897 και η μεταρρύθμιση ανα-

λαμβάνει το χρέος να αποφευχθούν στο μέλλον οι εθνικές συμφορές με την καλλιέργεια της εθνικής συνείδησης. Ο δημοτικισμός θα συσπειρώσει τους αστούς διανοούμενους και έχει στόχο να φέρει την πρόοδο με την οικονομική ανάπτυξη και την εθνική ενότητα.

Τα νομοσχέδια αυτά δεν ψηφίστηκαν. Η μεταρρύθμιση θα επανέλθει, μετά το κίνημα στο Γουδί το 1909, το 1913 με τα νομοσχέδια του υπουργού Παιδείας της κυβέρνησης Βενιζέλου, Ιωάννη Τσιριμώκου. Τα νομοσχέδια αυτά θέτουν την ανάγκη πραγματικής ύπαρξης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, την πρακτική κατεύθυνση της ύλης, την στροφή στις θετικές επιστήμες, τη μόρφωση των γυναικών, τη δημιουργία επαγγελματικής εκπαίδευσης.

Ούτε αυτά τα νομοσχέδια θα ψηφιστούν, για να επανέλθει η αστική μεταρρύθμιση της εκπαίδευσης το 1917 από την προσωρινή κυβέρνηση της Θεσσαλονίκης που θα εισάγει τη δημοτική γλώσσα στις τέσσερις πρώτες τάξεις του δημοτικού σχολείου. Τα πιο σημαντικά πρόσωπα του Εκπαιδευτικού Ομίλου (ιδρύθηκε το 1910 με σκοπό να βοηθήσει στην αναγέννηση της παιδείας, να καλλιεργήσει τα εθνικά ιδανικά της φυλής, με όργανο τη δημοτική) ο Δ. Γληνός, ο Αλέξανδρος Δελμούζος και ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης θα αναλάβουν θέσεις κλειδιά στο υπουργείο Παιδείας. Οι εκλογές του 1920 θα δώσουν την πλειοψηφία στα φιλομοναρχικά κόμματα και θα ανακοπεί πάλι η μεταρρύθμιση, για να επανέλθει το 1929, πάλι από την κυβέρνηση Βενιζέλου, με βασική καινοτομία την ίδρυση κατώτερων επαγγελματικών σχολείων. Και αυτή θα ανατραπεί από τις επόμενες κυβερνήσεις.

Η επόμενη θα είναι η μεταρρύθμιση του 1965 κάτω και από την πίεση του εργατικού και φοιτητικού κινήματος. Το 15% για την παιδεία είναι το σύνθημα της εποχής. Προβλεπόταν κατάργηση διδάκτρων και κάθε επιβάρυνση για σπουδές, δωρεάν παροχή βιβλίων στις δύο πρώτες βαθμίδες, επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης σε 9 χρόνια, καθιέρωση της

δημοτικής ως ισότιμης με την καθαρεύουσα, σημαντική αύξηση των δαπανών για την παιδεία, κ.ά.. Η χούντα θα καταργήσει σχεδόν το σύνολο των μέτρων, θα επαναφέρει την καθαρεύουσα, θα κρατήσει όμως τα μέτρα για τη δωρεάν παιδεία και τη δωρεάν διανομή των διδακτικών βιβλίων και στις τρεις βαθμίδες.

Το Πολυτεχνείο, η μεταπολίτευση και οι αγώνες των εργαζομένων θα διευρύνουν σημαντικά το δικαίωμα των παιδιών των εργαζομένων στη Δημόσια Δωρεάν Εκπαίδευση. Η μεταρρύθμιση του 1976 θα εφαρμόσει στα βασικά της σημεία εκείνης του 1965. Πάνω σε αυτό το πλαίσιο θα κινηθεί και η μεταρρύθμιση του ΠΑΣΟΚ το 1982-85. Η οικονομική κρίση θα εντείνει τις πιέσεις για περιορισμό της ανώτατης αρχικά εκπαίδευσης και οι ταξικοί φραγμοί των εξετάσεων θα επικεντρωθούν κυρίως στην εισαγωγή στα ΑΕΙ. Το δικαίωμα στη μόρφωση αμφισβητείται εδώ και τριάντα τουλάχιστον χρόνια από τις νεοφιλελεύθερες επιθέσεις που επιδιώκουν τη διάλυση και απομαζικοποίηση της εκπαίδευσης και την πλήρη ιδιωτικοποίηση της.

Το σχήμα μεταρρύθμιση - αντιμεταρρύθμιση επαναλαμβάνεται συνεχώς στην ιστορία του ελληνικού κράτους και δικαίως ονομάστηκε η «μεταρρύθμιση που δεν έγινε». Ο συμβιβασμός των αστών πολιτικών που επιδιώκουν τον αστικό εκσυγχρονισμό στην εκπαίδευση με τις μεταρρυθμίσεις εξηγείται από το γεγονός ότι η αστική τάξη στην Ελλάδα είναι φειδωλή στην παραχώρηση κοινωνικών και δημοκρατικών δικαιωμάτων στις εργαζόμενες μάζες, στηρίζεται στην υπερεκμετάλλευση τους για εξασφαλίσει τα κέρδη της.

Η γέννηση και η εξέλιξη της Κοινωνικής Ασφάλισης

Η Κοινωνική Ασφάλιση (Κ.Α.) στην Ελλάδα όσο και παγκόσμια γεννήθηκε στα μέσα του 19ου αιώνα και ολοκληρώθηκε τη δεκαετία του '70 και του 80. Αυτοί που δημιούργησαν και επέβαλαν την ΚΑ ήταν αρχικά οι εργαζόμενοι, οι μισθωτοί και ακολούθησαν τα φτωχά λαϊκά στρώματα. Η αιτία για τη δημιουργία της ήταν η ανάγκη προστασίας των εργατών τόσο από τους θανατηφόρους κινδύνους της καπιταλιστικής παραγωγής και οικονομίας (απολύσεις, ανεργία κ.λπ.) όσο και φυσικούς λόγους (αρρώστιες, χηρεία, γηρατειά κ.λπ.). Το αστικό κράτος δημιούργησε τη τάξη των προλεταρίων που δεν διαθέτουν κανένα μέσο επιβίωσης πέρα από την εργατική τους δύναμη, την τεχνική και πνευματική τους κατάρτιση.

Στα μέσα του 19ου αιώνα η κοινωνική ασφάλιση δεν υπήρχε, ότι υπήρχε ήταν τα δημόσια ή ιδιωτικά φιλανθρωπικά ιδρύματα. Οι αγώνες και η ωρίμανση της συνείδησης των εργαζομένων κατάφεραν να επιβάλλουν αρχικά μερικές κοινωνικές ασφαλίσεις. Αυτοί επέβαλλαν στις κυβερνήσεις τη θεσμοθέτηση της γενικής κοινωνικής ασφάλισης. Σε αυτή τη περίοδο (περίπου από τα τέλη του 19ου αιώνα μέχρι τον μεσοπόλεμο) δημιουργούνται τουλάχιστον στα χαρτιά τα περισσότερα από τα σημερινά ταμεία. Στην Ελλάδα το 1881 κάτω από την πίεση των ναυτικών δημιουργείται το ΝΑΤ (Ναυτικό Απομαχικό Ταμείο). Το 1882 δημιουργείται το ταμείο μεταλλευτών και το 1922 θεσμοθετείται η σύσταση ασφαλιστικών ταμείων κατά επιχείρηση. Από το 1925 και μετά συστήνονται τα ταμεία για την ασφαλιστική κάλυψη των μισθωτών κατά επαγγελματικό κλάδο (αρτεργατών, τυπογράφων, κοινωνική ασφάλιση).

Κάτω από τις επιδράσεις της οικονομικής κρίσης και του κραχ (1929) αλλά και κάτω από την πίεση της πιο πολυπληθούς τώρα εργατικής τάξης της χώρας μας καθιερώθηκε με νόμους το 1932 και το 1934 το ΙΚΑ που προέβλεπε την ασφάλιση για ασθένεια και γηρατειά ένα μεγάλο όγκο εργατών. Άρχισε να λειτουργεί το 1937 και αρχικά καλύφθηκαν μόνο οι μισθωτοί σε Αθήνα και Πειραιά και μόνο το '83 επεκτάθηκε η κάλυψη στους μισθωτούς όλης της χώρας. Επίσης τη δεκαετία του

'30 συστάθηκαν τα περισσότερα ταμεία επικουρικής ασφάλισης.

Τα διάφορα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης ολοκληρώθηκαν μετά το τέλος του Β.Π.Π. κάτω από την πίεση της εργατικής τάξης και των φτωχών λαϊκών στρωμάτων. Οικοδομήθηκε το λεγόμενο κράτος πρόνοιας και ολοκληρώθηκαν τα διάφορα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.

Αυτή η φάση της κοινωνικής ασφάλισης στη Ελλάδα ήρθε με μια καθυστέρηση λόγω του άγριου μετεμφυλιακού καθεστώτος αλλά και της δικτατορίας του '67-74. Μόλις το '51 επεκτάθηκε η ασφάλιση έναντι της ανεργίας για όλους τους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα. Το '61 συστάθηκε ο ΟΓΑ. Μέχρι τότε οι αγρότες που ήταν άνω του μισού πληθυσμού της ελληνικής κοινωνίας ήταν παντελώς ανασφάλιστοι. Την ώθηση για την ολοκλήρωση της κοινωνικής ασφάλισης της δεκαετία του 80 την έδωσε η εξέγερση του Πολυτεχνείου και οι αγώνες που ακολούθησαν.

Η κοινωνική ασφάλιση δεν ιδρύθηκε πάνω στην αρχή της ανταποδοτικότητας που σημαίνει ότι ο καθένας θα εισπράξει ότι κατέβαλε ο ίδιος. Η κοινωνική ασφάλιση ιδρύθηκε ως ένας κοινός κουμπάρας πάνω στη αρχή της κοινωνικής αλληλεγγύης, για να υπάρχει ένα δίκτυο προστασίας για τους εργαζομένους αλλά και για τα πιο αδύνατα στρώματα. Η δομή της κοινωνικής ασφάλισης αποτελείται από τριών ειδών ταμεία:

1. Σύνταξης - 2. Πρόνοιας - 3. Υγείας. Οφείλουμε να τονίσουμε ότι η χρηματοδότηση τους γίνεται αποκλειστικά από τους εργαζομένους και όχι όπως σκόπιμα καλλιεργείται ότι όλοι συνεισφέρουν (εργοδότες και κράτος). Εννοούμε ότι το σύνολο της χρηματοδότησης είναι αξία που έχει παραχθεί αποκλειστικά και μόνο από τους εργαζομένους και αποτελεί έναν έμμεσο μισθό που αποσπάστηκε.

Η Κοινωνική Ασφάλιση βρισκόταν πάντα στο στόχαστρο των κυβερνήσεων που προσπαθούσαν είτε να αρπάξουν τα χρήματα των ασφαλιστικών ταμείων είτε να καταργήσουν πτυχές της προς όφελος των εργοδοτών. Ένας νέος γύρος επιθέσεων ξεκίνησε το 2010 με την ψήφιση

των μνημονίων. Η τότε κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ (με υπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης τον Α. Λοβέρδο) έχοντας τη στήριξη της Νέας Δημοκρατίας άνοιξε το δρόμο για τη δημιουργία ενός ανταποδοτικού συστήματος βασισμένο στην αρχή του «ότι δίνεις παίρνεις». Οι αλλαγές ήταν σαρωτικές στα όρια ηλικίας, στο ύψος των συντάξεων, στις ασφαλιστικές παροχές, υποτάσσοντας την κοινωνική ασφάλιση και την πρόνοια στην λεγόμενη δημοσιονομική πειθαρχία. Το 2016 η χυδαία κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ, μετά το πολιτικό πραξικόπημα του δημοψηφίσματος του 2015, εφαρμόζει το νόμο Κατρούγκαλου συνεχίζοντας το έργο της προηγούμενης. Με το νόμο αυτό το ΙΚΑ καταργείται και μετονομάζεται σε ΕΦΚΑ και ταυτόχρονα ψηφίστηκε η έννοια της «βασικής σύνταξης» η οποία μετατράπηκε σε ένα προνοιακό επίδομα που χορηγείται με προϋποθέσεις, οι επικουρικές υποτάχθηκαν σε ρήτρα μηδενικού ελλείμματος, καταργήθηκε το κατώτατο όριο σύνταξης και μία σειρά ακόμα από νομοθετήματα που θα ζήλευε και η πιο νεοφιλελεύθερη μνημονιακή κυβέρνηση. Το τελευταίο χτύπημα στην κοινωνική ασφάλιση δόθηκε με το ασφαλιστικό Βρούτση, το οποίο δεν αλλάζει απολύτως τίποτα από το έκτρωμα του Κατρούγκαλου αντιθέτως τον θωρακίζει πολιτικά και νομικά και τον επεκτείνει σε μία πλήρη μορφή ασφαλιστικού τύπου Πινοσέτ. Μεταξύ άλλων σε αυτό το νομοσχέδιο μειώνονται οι εισφορές των εργοδοτών κατά το διπλάσιο έναντι των εργαζομένων και ανοίγει διάπλατα ο δρόμος για την πλήρως ιδιωτική ασφάλιση και δίνεται σε παπατζήδες που πουλάνε ελαστικά πακέτα για την υγεία και τη σύνταξη στα πρότυπα των ΗΠΑ.

